

นวัตกรรม

“ผ้าห่อทรายกำจัดลูกน้ำยุงลาย”

สาขาการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

ประจำปีพุทธศักราช 2569

อสม. ทศวรรณ วงษ์รี

อสม. ดีเด่นระดับเขตสุขภาพที่ 2

จังหวัดตาก

นวัตกรรม

สาขาการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

1 ผ่าห่อทรายกำจัดลูกน้ำยุงลาย

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางสาวทศวรรณ วงษ์ธิ

ประเภทนวัตกรรม : ☒ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product innovation)
☐ นวัตกรรมบริการ (Service innovation)
☐ นวัตกรรมกระบวนการ (Process innovation)

สาขาที่ประกวด : การเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

จังหวัด : ตาก

อสม. ดีเด่นระดับ ☒ เขต ☐ ภาค

2 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ - สกุล นางสาวทศวรรณ วงษ์ธิ อายุ 44 ปี รวมระยะเวลาเป็น อสม. จำนวน 9 ปี

ภูมิลำเนา หมู่ 3 ตำบลทองฟ้า อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

อาชีพ - สถานภาพ สมรส

การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย

3 ที่มาและความสำคัญของการสร้างนวัตกรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลัง ๑๐ ปี พบสถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออกในตำบลทองฟ้าหลายครั้ง โดยครั้งล่าสุดในปี ๒๕๖๖ พบผู้ป่วยถึง ๗๑ ราย และมีผู้เสียชีวิต ๒ คน เมื่อลงพื้นที่สำรวจปัญหาเชิงลึก อสม. พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีการใช้ทรายกำจัดลูกน้ำยุงลายไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ หลายครัวเรือนมักเททรายทั้งซองลงในโอ่งน้ำเพื่อให้เห็นผลเร็ว ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและงบประมาณโดยไม่จำเป็น อีกทั้งการเททรายลงโดยตรงยังทำให้ภาชนะเก็บน้ำดูไม่สะอาดตาเนื่องจากมีคราบตะกอน ปัญหาทรายขาดแคลนในช่วงฤดูฝนจึงเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการคิดค้นวิธีการใช้ทรายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4 วัตถุประสงค์

1. เพื่อลดอัตราการเกิดโรคไข้เลือดออกของประชาชนในพื้นที่
2. เพื่อเป็นการรณรงค์ให้ประชาชนป้องกันโรคไข้เลือดออก
3. เพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการใช้ทรายกำจัดลูกน้ำยุงลายได้ถูกต้องตามอัตราส่วนที่แนะนำ
4. เพื่อให้เกิดความประหยัดและคุ้มค่า ไม่ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณจัดซื้อทรายกำจัดลูกน้ำยุงลาย

5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

การพัฒนานวัตกรรมผ้าห่อทรายกำจัดลูกน้ำยุงลาย ดังนี้

1. **เตรียมวัสดุ** ผ้าขาวบางหรือผ้าแพรสี, เศษผ้าหรือเชือกสำหรับมัด, ทรายอะเบท, กรรไกร, ไม้บรรทัด และช้อน
2. **การผลิต** ตัดผ้าให้ได้ขนาด ๑๕ x ๑๕ ซม. และเตรียมเชือกมัดขนาดกว้าง ๑ ซม. ยาว ๒๐ ซม.
3. **การบรรจุ** ตักทรายกำจัดลูกน้ำยุงลายใส่ในผ้าปริมาณ ๑ ช้อนโต๊ะต่อ ๑ ห่อ
4. **การใช้** นำผ้าห่อทรายกำจัดลูกน้ำยุงลายไปใส่ในภาชนะบรรจุน้ำที่ต้องการกำจัดลูกน้ำยุงลาย เพื่อป้องกันการเกิดลูกน้ำยุงลายในบ้าน และบริเวณรอบ ๆ บ้าน

6 ผลการดำเนินงาน / ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลลัพธ์จากการนำนวัตกรรมมาใช้นั้นโดดเด่นอย่างยิ่ง โดยมีการนำไปใช้ในครัวเรือนทั้งหมด ๑๖๙ หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ นวัตกรรมนี้มีประสิทธิภาพในการป้องกันลูกน้ำได้ยาวนานถึง ๒-๓ เดือน และส่งผลให้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ และ ๒๕๖๘ ไม่พบรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในพื้นที่หมู่ที่ ๓ บ้านฉลอมเลย ในเชิงวิชาการ ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลายในบ้าน (House Index - HI) ลดลงจากร้อยละ ๑๑.๒๔ เหลือเพียง ๔.๗๓ นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดงบประมาณการใช้ทรายในระดับหมู่บ้านได้ถึงร้อยละ ๒๕ และประชาชนมีความพึงพอใจต่อความสะดวกและความประหยัดในระดับสูงสุด

7 ปัจจัยความสำเร็จ

หัวใจสำคัญที่ทำให้งานป้องกันโรคติดต่อเกิดความยั่งยืนประกอบด้วย ๓ ปัจจัยหลัก คือ หนึ่ง การทำงานที่ต่อเนื่องไม่หยุดนิ่งภายใต้มาตรการ ๓-๓-๑ (รายงานโรค-กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์-พ่นสารเคมี) สอง การพัฒนาทีมงาน อสม. ให้เป็น "นักรบ ๑๐๐ เมตร" ที่มีความพร้อมด้วยอุปกรณ์ใน "กระเป๋านักรบ" เพื่อลงพื้นที่รัศมี ๑๐๐ เมตรรอบบ้านผู้ป่วยทันที และสาม การใช้มาตรการทางสังคมที่เข้มแข็งผ่านกตีกาหมู่บ้าน โดยมีการปรับเงินบ้านที่พบลูกน้ำยุงลาย ๕๐ บาท ซึ่งได้รับการยอมรับจากการประชุมประชาคม

8 โอกาสในการพัฒนา

ในอนาคตมีแผนที่จะขยายผลนวัตกรรมผ้าห่อทรายไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลและระดับอำเภอ ให้ครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาสูตรสมุนไพรไล่ยุงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความหลากหลาย เช่น การผลิตสเปรย์ตะไคร้หอมและโลชั่นทากันยุง การส่งเสริมธนาคารปลาหางนกยูงเพื่อลดการใช้สารเคมี และการสร้าง "บ้านตัวอย่างต้นแบบ" ด้านการป้องกันโรคติดต่อเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจให้กับทุกครัวเรือนในชุมชนอย่างยั่งยืน

9 ภาคผนวก

